

Decisiones Sacramentales, Theologicæ, Canonicæ, & Legales

In Quibus Tota materia Sacramentorum, Theologiæ Moralis, Juris Canonici, & Quæstiones plurimæ Juris Civilis explicantur, dilucidantur, & traduntur, Eruditionibus, Historiis, & Exemplis adornatæ ; Opus Episcopis, Vicariis, Parochis, Confessariis, aliisque Studiosis utile, ac jucundum In Libris novem ...

Via Lactea Sive Institutiones Iuris Canonici

Chiericato, Giovanni Maria

Augustæ Vindelicorum, 1730

Tit. XI. De Litis contestatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94613](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94613)

Vel, si facta restitutione, animæ periculum immineret, ut puta quia quis spoliatus est uxore, quæ excipit de consanguinitate in gradu prohibito, quia potest timeri de illicita copula, incestuosaque. *cap. Litteras. eod. Gloss. in c. primò. eod. vel si scandalum timeri possit, quæ habentur in S. Plures: ita not. in c. In primis. 2. q. 1. & in Summ. 3. qu. 1. & per Felin. in cap. Nihil. de Præscript. Præter hos multi sunt etiam casus hujusmodi, de quibus tractant Legistæ in l. Naturaliter. §. Nihil commune. ff. de Acquir. possessione.*

Quò ad Postremum. Restituenda sunt omnia illa, quæ spoliatus habuisset, si non fuisset ejectus: & planè hoc intelligendum est, ut habeat spoliatus a die spoliationis omnes proventus, utilitates, commoditates, & demum omne interesse, quod consecutus fuisset, nisi spoliatus esset. *l. 1. §. Ex die. & per totam legem ff. de Vi, & vi armat. Et etiam supra tetigi.* Et

Pro corollario hujus Rubricæ nota in §. fin. quod in odium spoliatoris introductum est, ut spoliatus suspensio petitorio, possit intentare possessorem, si tamen nondum sit renunciatum, vel conclusum in causa. *d. §. fin. h. t. c. Pastoralis. extr. de Caus. poss. & propr. Quòd si conclusum sit in causa, vel renunciatum, qui intentavit petitorium, non poterit possessorio uti, nisi causa decisa. arg. cap. Querelam. de Elect. Et hic nota differentiam inter petitorium, & possessorem: etenim qui intentat petitorium, dicit se dominum, & dominum petit; qui vero intentat possessorem, per illud interdictum possessionem petit. Sed in hoc non inlito, quia est materia ampla, & eam pertractant Doctores in d. l. Naturaliter. §. Nihil commune. ff. de Acquir. possess.*

Sed quæret aliquis. Quid proderit redire ad possessorem, cum Sententia super proprietate trahat ad se Sententiam super possessione? *c. Cum dilectus. de Causa. possess. & propriet. Sed responde, quòd potest prodesse quòd ad fructus, quos recuperat a tempore dejectionis. d. §. Ex die. Item quia ex quo habuit possessionem, habebit commodum retentionis, nisi adversarius proprietatem probaverit. l. Res alienas. ff. de Rei Vindic. Et quia si spoliator rem petat, potest ei objici, quod amisit jus, quod habebat; per l. Si quis in tantam. C. Unde Vi. Et quia hic fit mentio conclusionis in causa, & renunciationis, scias, quòd secundum Innocentium, & Abbatem in d. cap. Pastoralis, tunc dicitur quis renunciare, cum renunciat probationibus facti; concludit autem, cum renunciat probationibus tam facti, quam allegationibus Juris: & de hoc videndus est Felin. in c. Cum dilectus. de Probat. & per Dec. in c. 1. de Jud. De hac materia, qui plura scire desiderat, legat Pacem Jordanum Episc. Traguriensis. Tom. 3. lib. 14. tit. 12. ubi eam examinat, & declarat; & quidquid in Praxi occurrere potest, juribus, & auctoritatibus demonstrat. Sed pro perfecta Intelligentia Praxis est necessaria.*

TIT. XI.

De Litis Contestatione.

Hucusque dictum est de iis, quæ Præparatoria Judiciorum sunt; nunc perveniamus ad ea, quibus ipsum Judicium constituitur; & quia Judicia constituuntur per Litis contestationem, merito de ea tractatur in titulo nostro: pro cuius explicatione tituli, videbimus:

1. Quid sit Litis contestatio?
2. Qualiter fiat?
3. A quo fiat?
4. Qui sint ejus effectus?

Quò ad Primum. Litis contestatio est Judiciorum quasi fundamentum quoddam, quod prætermitti non potest, ut hic. in princ. cap. Ex parte. 2. de Verb. signif. c. Relatum. de Offic. delegat. Et potest dici, quòd sit Hinc inde apud Judicem negotii principalis facta narratio. ut not. Goffr. de Litis contest. Quamvis a quibusdam impugnetur, ut apud Marant. in Specul. Parte 6. de Litis contest. n. 5.

Quò ad Secundum. Litis contestatio fit per Petitionem in Judicio propositam, & congruam Responsum sequutam, animo contestandi litem factam, cum Judex per narrationem negotii causam audire cœperit. §. Ea verò. hoc t. c. Unico. eod. cap. Dudum. de Elect. l. 1. C. eod. Et nota, quòd debet fieri Judice pro tribunali sedente; ut per Abb. in d. c. Unico. in ult. notab. & in c. Cum causam. de Appell. in princ. Unde infertur, quòd si quis positionibus simpliciter respondeat; aut peremptoriam exceptionem proponat, per hoc nequaquam est facta Litis contestatio. *d. c. Unico.* ubi redditur ratio, quia qui ponit aliquid dictum, vel factum, nihil petit ab Adversario, nec etiam ostendit per hoc velle agere; & ita per hoc non posset fieri sententia condemnationis, vel absolutionis, cum nihil petitem sit per positionem, sed ostendat aliquid esse factum, vel dictum, vel promissum; & sententia est ferenda secundum modum agendi. *c. Qualiter. de Accusar. alias rationes vide per Abb. in d. cap. Unico in princ.*

Quò ad Tertium. Litis contestatio fit per principales personas, vel etiam per Procuratorem, Tutorem, Syndicum, aut personam similem. §. Fit autem, hoc tit. c. Cum ad Sedem. De Rest. Spoliat. c. Cum causam. de Juram. calum. Item per Advocatos, nisi enim illorum responsio fuerit statim revocata, per eam lis contestata dicitur. §. An Advocati. hoc tit. c. Cum causam. de Appellat. Hæc autem Litis contestatio habet locum non solum, quando per actionem Judicium instituitur, sed ubicunque Judicis officium pro actione proponitur. §. Nec solum. h. t. c. fin. de Off. Jud. Quòd tamen secundum Abb. in d. c. fin. intellige procedere, quando principaliter imploratur Officium Judicis; cum distinctione tamen: Nam aut fit super jam liquido, ita quòd non est necessaria causæ cognitio; & tunc non debet fieri Litis contestatio. Exemplum cum filius petit alimentum a patre, vel contra, debet enim de plano procedere. *l. Nequaquam. §. De plano. ff. de Off. Procons. Vel cum petitur executio sententiæ a Judice, qui judicavit: Aut petitur super non liquido; & tunc aut Adversarius, & certus est, & præsens, & procedit, quòd dicitur in d. §. Nec solum. & in d. cap. fin. Ubi datur exemplum, quando petitur restitutio in integrum adversus contractum: aut Adversarius est absens, & certus, & tunc si aliquid petitur dari, vel in præjudicium partis, & tunc a parte debet fieri contestatio, ita not. in d. cap. fin. Aut non petitur aliquid dari, vel fieri: Exemplum cum minor vult abstinere ab hereditate adita, & hoc casu potest procedi lite non contestata. Auth. Si omnes. C. Si minor ab hereditate abstin. Quòd procedit etiam si adversarius sit incertus.*

I

Quò

Doct. Clericali Tom. II. Lib. VIII.

Quod ad Postremum: Multi sunt effectus litis contestationis: Et Primus ut ea sequuta litigantes subijcantur Judicis potestati. *d. c. Relatum. c. Inter Monasterium. de Sent. & re Jud.* Secundus est, quod via præcluditur exceptionibus dilatoriis. *d. c. Inter Monasterium. l. Pomponius. §. Rati de Procurat.* Tertius est, ut actiones perpetuentur. *l. Ordinata. de Lib. caus. l. Si cum. §. Qui injuriar. ff. Si quis caut.* Quartus, ut præscriptio interrumpatur. *l. More. C. de Rei vindicat. l. Sicut. ubi Baldus. de Præscript. 30. vel 40. annor.* Quintus est, ut constituatur Adversarius in mora; ita ut teneatur ad fructus. *l. Certum. de l. Moræ. C. de Rei vindic. l. Litigator. C. de Fruct. & lit. expens.* Sextus, ut non possit revocari mandatum Procuratorum, postquam lis est contestata, nisi certis de causis. *l. Post litem. ff. de Procurat.* Septimus, Testes possunt recipi, qui aliàs examinari non valent. *§. 1. hoc nostro tit. Ut lit. non contest. per totum.* Nisi cum civiliter agitur, & timeatur probabiliter de morte testium; vel diuturna absentia, nam etiam lite non contestata possunt testes examinari. *§. Admonendi. hoc tit.* Ita Doctores in *c. Quoniam frequenter. Ut lit. non contest.* Unde nota, quod quando criminaliter agitur, quia tractatur de magno præjudicio, nunquam recipiuntur testes ante litem contestatam. *cap. Epiphanius. §. quæst. 6. & l. fin. C. de Probat.* Sunt & alii effectus, de quibus tractatur in *d. cap. Quoniam frequenter.* Et per Speculat. in *tit. de Testib. §. Nunc tractemus.* Et adverte in materia testium, quod quando quis examinat testes ad perpetuam Rei memoriam, debet intra annum convenire adversarium, vel examen denunciare; alioquin attestaciones sic receptæ non valebunt. *§. Debet tamen. inf. hoc tit. c. Plerumque. de Rescript. cap. Pastoralis. de Offic. Ord.* Et generaliter scias, quod ubicunque Libellus non exigitur, aut jus agendi contra certam personam non dirigitur, litis contestatio non est necessaria, quod ex supradictis pater *§. Finali. hoc nostro titulo.* Quemadmodum etiam haud obscure notatur in *d. cap. Quoniam frequenter. Ut lit. non contestat.* De hac eadem materia plenè differit præcitatus. Pax Jordanus in *d. tom. 3. lib. 14. Tit. 5. & 6. ubi studiosus recurat.*

T I T. XII.

De Juramento Calumnia.

Quoniam publicè interesse videtur, ut lites non instituantur injustæ, idcirco statutum est, ut teneantur litigatores jurare, quod justam credunt habere causam litigandi; ob id nunc de hac materia tractatur. Et protituli expositione videbimus:

1. Quid sit Juramentum Calumnia?
2. Qui jurare debeant?
3. Quando sit præstandum tale Juramentum?
4. In quibus causis?
5. Qui sint effectus?

Quod ad Primum. Juramentum calumniæ est affirmatio cum Religione, qua quis se justam habere causam litigandi confirmat. *l. 2. §. 1. C. eod. atque in se continet quinque capitula.* Quod jurans credit, se justam causam habere. Quod interrogatus non negabit, quod verum credit. Quod non utetur scienter falsa probatione. Quod dilationem non poterit in fraudem.

Quod nec dedit, nec dabit, nec promissit, nec promittet aliquid pro causa, nisi quibus leges dari permittunt; *l. 2. circa princ. & Authen. Principales. C. eod. & notat Gloss. in cap. 1. extr. eodem.* Speculator tamen in *§. Nunc videamus. eod. confu- luit, quod omittatur illud capitulum de dilatoriis frustratoriis, non petendis; alias enim raro eveniet, quod litigantes non sint perjuri, quod Abb. probat. in cap. 1. eodem.*

Quod ad Secundum. Juramentum hoc præstat regulariter à principalibus personis, nempe ab Actore, & Reo. *de Auth. Principales. c. ult. extr. hoc eodem tit.* Jurant etiam Procuratores, & Syndici. *cap. Cum causam. eod. cap. 2. §. 1. eod. in 6.* Et hoc Juramentum à Procuratore, vel Syndico emittitur in animam propriam, non in animam Domini; Procurator enim non debet causam injustam suscipere. *l. Rem non novam. C. de Judic. de quo habetur inc. 1. eod. in 6. Ro- ta Romana decis. 1. aliàs 37. incipien. Quidam Pro- curator; & decis. 2. hoc tit. in novis, quæ ita inter- pretatur d. cap. ult.* Et quodcumque à Judice potest exigi, secundum quod magis expedire viderit. *§. Et non tantum. hoc tit. d. cap. 1. eod. in 6.* Item Tutores, & Curatores tale Juramentum exhibent. *l. 2. §. Quod observari. C. eod. tit.* Et idem dicitur de his, qui præsentunt Municipiis; nam etiam ipsi, vel major pars ipsorum jurare debent. *d. l. 2. §. Hoc. l. Municipibus. ff. de Cond. & demon. facit tex. in c. Imperatorem. eod.* Item Oeconomi. *cap. In pertractandis. extr. eod.* Jurant Actores, & defensores Universitatum. *c. Cum causam extr. eod.* Jurat Episcopus etiam in causa Ecclesiæ, si per se ipsum agat propositis, sed non tactis Scripturis. *cap. Ult. extr. eod. Auth. Sed Judex. C. de Episc. & Cleric.* Est tamen tex. in *cap. 1. extr. eod. ubi dicitur, quod nullus Clericus in- consulto suo Prælato potest jurare de calumnia, nisi agatur de causa sua propria, quo casu non gaudet hujusmodi Privilegio; quod etiam ex- tenditur ad Episcopum, vel alium Prælatum in- feriozem, ut colligitur ex d. cap. 1. Unde vi- detur dicendum, quod Episcopus non possit ju- rare irrequisito Romano Pontifice; attamen de consuetudine potest procedere contrarium; ita- ut, sicut Episcopus in consulto Romano Ponti- fice: ita inferiores Prælati, & Clerici non con- sulto Episcopo, poterunt jurare: ita traditur in d. cap. 1. & Abb. ibi.*

Quod ad Tercium. Ut habetur hic, in princ. proponitur tale Juramentum in ipso litis exor- dio: tunc enim verè lis incipit. not. in *l. 1. §. 1. ff. Si quis Judicem. non obtemper. cap. Ex parte il 2. de Verb. signif.* Verum frequentius receptum est, ut post litis contestationem proponatur tale Ju- ramentum. *§. Et non tantum. hoc tit. cap. 1. eod. in 6. cap. Cum causam. extr. eod.* Et semel tantum præ- statur in tota lite. *Auth. Hoc Sacramentum. C. eod.* Quamvis Juramentum malitiz pluries possit exi- gi, ut per Goffr. in sua Summa. eod. Qui ponit quatuor differentias inter hæc duo Juramen- ta.

Quod ad Quartum. Hoc Juramentum licet antiquitus non præstaretur in causis spirituali- bus, ut in Ecclesiis, & Decimis, & similib. *cap. 2. eod.* Atamen hodie super quasunque causas præstat. *d. c. 1. §. fin. eod. in 6. §. in causis. hoc tit.* Quod etiam procedit in criminalibus. *l. 1. C. eod. tit.* quamvis sint, qui contrarium te- neant. Sed de hoc vide Goffr. in sua Summa. eod. & De.